

DE DOODGRAVER.

ood, sterven zijn woorden, die op den mensch in het algemeen eenen allernaangenaamsten indruk maken, en evenwel is er een stand in de maatschappij, voor wien die, anders vreeselijke woorden, een' aangenamen klank hebben, gelijkkluidend met winst en voordeel; behoef ik wel den doodgraver te noemen,

die leeft en bestaat door den dood van anderen, wiens vriend, wiens beschermheilige en patroon de vijand van alle zijne medeburgers is.

Wat zoude ik al niet kunnen zeggen tot inleiding in mijne droefgeestige stof; indien ik de lijkplegtigheden der oude en nieuwe volken wilde doorloopen; van de gebalsemde lijken der Egyptenaren, in de piramiden bewaard, van de

lijkbussen met asch en beenderen gevuld, in de columbaria van Romeinen en Grieken, tot den wilden, die zijnen stervenden bloedverwant in eenen hollen boom opsluit, of hem aan de golven prijs geeft, om zoo op onze lijkbezorging te komen, waardoor de doodgraver hoogst nuttig, ja, een van de onontbeerlijkste leden der zamenleving is geworden. Want wanneer een der burgers is overleden, wie zoude dan, indien er geen doodgraver bestond, het lijk, die kiem voor eene nieuwe ontwikkeling, in de aarde nederleggen; «een bloem,» zoo zegt Feith, in zijn gedicht *het Graf*:

«Een bloem, die hier gezaaid, in storm en onweer groeit,
«Eens door den grafzerk boort en in den hemel bloeit.»

zoude het de snikkende weduwe zijn, de jammerende kinderen, de diep bedroefde bloedverwanten en vrienden? het is de hand van den doodgraver, die dan alles regelt, de lichamen der dooden beschouwt hij als zijn eigendom; op nette rijen en gelederen rangschikt hij en voegt hij te zamen, wat in het leven zoo verscheiden, zoo volstrekt uiteenlopend was; zoo lang hij de spade kan voeren, moet alles zich aan zijne beschikking onderwerpen; hij is alleenheerscher in zijn rijk.

Nuttig en onontbeerlijk is derhalve de stand dienik beschrijft, maar hoe dichtertlijk is hij tevens, en hoe dikwijls is hij niet in sierlijke vaarzen bezongen. Veel van het schilderachtige in den doodgraver, heeft de verlichting dezer eeuw evenwel weggenomen. Vooral in de steden zijn de kerkhoven niet meer bij en in de oud-gothische kerkgebouwen geplaatst, waardoor de najaarwind in den nacht zoo akelig huilde en floot; geen nachtuil krast en zucht meer tusschen de grafzerken en vervult de voorbijgangers met schrik; uit de knekelhuizen grijnzen geene doodshoofden den kinderen meer verschrikking toe; geene spoken, geene geesten verschijnen er meer op middernacht, want de doodgraver is met zijne spade verhuist; daar buiten de stad of het dorp woont hij in dat nette huisje, en treed gij nu het kerkhof binnen, dan meent gij in eenen tuin met regelmatige bloembedden rond te wandelen. Nu is ook het verschrikkende, het geheimzinnige, het bovennatuurlijke, waarmede het volksgeloof den doodgraver omgaf, geweken, en hoe gemakkelijk kunnen wij nu zijnen persoon en zijne geaardheid gadeslaan.

Het ambt van den doodgraver behoort tot de openbare bedieningen, en levert in de groote steden een ruim bestaan op; even als moedertje van de ton en stovenzetster, was ook voorheen een' der voornamen uit Amsterdam met de bediening van doodgraver begunstigd; maar van die rijke doodgravers, die slechts

den titel met eene aanzienlijke jaarwedde hadden en die door anderen lieten begraven, spreken wij niet. Liever wilde ik u den eigenlijk gezegden doodgraver beschrijven; maar hoeveel verschil in het uiterlijk bestaat er weder niet onder die menschen zelf. Zoudt gij wel gelooven, dat de deftig in 't zwart gekleedde man, die u op het kerkhof bij eene groote stad ontvangt, hetzelfde bedrijf in de maatschappij uitoefent als hij, die door het zware werk eenigsints is voorovergebogen, die in zijnen duffelschen jas gehuld, bij de oude kerkmuur in het dorp, op zijne spade rust? Beide zijn het evenwel doodgravers. De eerste is een welgesteld burgerman; inwendig is hij hartelijk verheugd over het voordeel, dat het verlies, waarover gij treurt, hem aanbrengt, en evenwel zal hij u deftig zijn rouwbeklag doen hooren, hij zal u met een zeker genoeg vertellen van den ruimen, droogen grafkelder, waarin uwe bloedverwanten rusten, hij houdt slechts het oppertoezicht over zijne knechten, wanneer deze de mahoniehouten kist in den diepen kelder laten zinken, en de naauwlijks te zamenhangende planken, waarin het lijk van den armen is besloten, onder de aarde brengen; de andere daarentegen, verschilt weinig van den daglooner; door veldarbeid en het bebouwen van eenen kleinen tuin, moet hij aanvullen, wat de dood hem in zijn dorp te weinig oplevert. Hoe zeer loopen de uiterlijke omstandigheden van die menschen uiteen, en toch hebben beide dit gemeen, dat zij koud en onverschillig hun werk verrichten.

Wie heeft wel niet eens den doodgraver in zijn bedrijf gadeslagen; niet wanneer men het lijk van eenen zijner bloedverwanten of vrienden ter aarde bestelt, en in rouwgewaad, maar vooral met rouw, diep en rouw in het hart, de kist die in den grafkelder of in de aarde zinkt, naoogt; dan zal wel de doffe klank of elke schop aarde, die op de kist nederviel, den treurenden koud en zwaar op het hart zijn gevallen, en in dat plegtig uur zal men wel niet op den doodgraver hebben gelet; maar hebt gij nimmer de begrafenis van eenen u onbekenden bijgewoond? en is u dan bij alle die treurenden den man niet opgevallen, die, even als ware hij bezig in zijnen tuin te arbeiden, met een onverschillig koud gelaat het begrafeniswerk verrigtte? Maar het is daarom toch geene ongevoeligheid bij hem; het is alleen de gewoonte, die zijne deelneming voor de tranen, welke hij dagelijks ziet weenen, heeft verstompt; want de deugdzaame huisvader, die een treurend gezin achterlaat, en de lichtmis, het schitterendst verstand, de met uitnemende vermogens versierde geleerde, zoowel als de dwaas, de ongeletterde is voor den doodgraver één; het jonge mooie meisje in den bloei der jaren weggenomen en de zat geleefde grijsaard;

wanneer hij met hen in kennis komt zijn zij allen lijken. Schoone vergelijkingen tusschen den eenen en den anderen te maken, daarmede houdt de doodgraver zich niet op; want hij is volstrekt prosaisch; en denkbeelden van gelijkheid, waartoe zijn bedrijf hem zoude kunnen leiden, die heeft hij niet; zoodanige denkbeelden zijn hem zelfs allernaangenaamst; want de eenige deugd, die voor hem na den dood blijft bestaan, is rijkdom en geld; dan kan hij op eene ruime belooning hopen. De vraag die hij doet is niet was de afgestorvene deugdzaam, fraai, verstandig en jong? of oud, leelijk, dom en slecht? Maar alleen: heeft hij eenen eigenen grafkelder? Zoo niet, moet ik hem dan een afgezonderd graf graven, of hoort hij in den gemeenschappelijken grafkuil te huis? Want, wat ook zedekundigen en wijsgeeren zeggen mogen, bij den dood houden hier beneden nog de onderscheidingen tusschen menschen en menschen niet op; ook voor den stervenden zelf is het bezit van geld aangenaam; want voor goud kan men zich grafsteenen en gedenktekens laten oprigten; maar dat de doodgraver ons dan tot een beeld verstrekke van de nakomelingen; zij zullen met dezelfde ongevoeligheid, waarmede de doodgraver thans zijnen voet op die graven zet, over dezelve heenwandelen; en gelijk bij den doodgraver het geld aan den doode alleen waarde geeft, zoo zullen slechts uitstekende deugden, geleerdheid, nut aan de menschheid bewezen, eerzuielen stichten, die reiken tot aan het nageslacht. Ware verdiensten alleen, ontrukken den sterveling aan de vergetelheid van het graf.

D.

DE NEDERLANDEN.

KARAKTERSCHETSEN, KLEEDERDRAGTEN, HOUDING EN VOORKOMEN

VAN VERSCHILLENDE STANDEN.

TWEE HONDERD TEEKENINGEN

VAN DE VOORNAAMSTE NEDERLANDSCHE KUNSTENAREN.

TEKST VAN DE BESTE SCHRIJVERS.

GRAVUREN

VAN DEN HEER HENRY BROWN.

OPGEDRAGEN

AAN HARE MAJESTEIT DE KONINGIN DER NEDERLANDEN.

's Gravenhage,

NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN SCHOONE KUNSTEN.

BESTUURDER J. J. VAN RYCKEVORSEL.

1841.